

Wichelroede in de landbouw

Wichelroedelopers claimen dat ze geopathische stoorzones, beter bekend als aardstraalbanen, in de bodem kunnen waarnemen. Daardoor zouden ze ertsaders en wateraders kunnen opsporen. Ook dieren, waaronder honingbijen, zouden dergelijke stoorzones waarnemen en daarop reageren met bepaald gedrag. Afschermapparaten zouden de negatieve invloeden van aardstralen kunnen neutraliseren. Voor en tegenstanders van die gedachten liggen nogal eens met elkaar in de clinch. In BIJEN 5(4): 101 (1996) noemde G. Nap aardstralen een hardnekkig verzinzel en bijgeloof. Aardstralen zijn niet met een apparaat aan te tonen, dit in tegenstelling tot magnetisme. Hij reageerde daarmee op uitlatingen van Jan van de Veluwe die meent dat aardstralen wel bestaan (ook al kan men ze niet wetenschappelijk aantonen) en dat wichelroedelopers die stralen kunnen waarnemen. Nu wil het geval dat in de vijftiger jaren (van de vorige eeuw) een werkgroep bestaande uit gerenommeerde wetenschappers van wat nu heet Wageningen UR onderzoek heeft gedaan naar de betekenis van de wichelroede voor de landbouw. Een samenvatting van hun bevindingen en met name het deel dat over honingbijen gaat, willen we u niet onthouden.

114

Werkwijze van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd door een werkgroep van zes onderzoekers onder auspiciën van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Het verslag omvat 164 pagina's, inclusief bijlagen, en is in 1955 gepubliceerd bij de N.V. Noord-Hollandsche Uitgevers Maatschappij te Amsterdam.

Er is onderzoek gedaan naar het effect van aardstralen op het gedrag van vee in veestallen in Friesland en in stallen van de Veeartsenijkundige faculteit van de Rijksuniversiteit Utrecht, op het gedrag van honingbijen op de Ambrosiushoeve, op het optreden van plantenziekten op verschillende percelen aardappelen, vlas, erwten en bieten, op de groei van onkruiden in gewassen en op de groei van bossen. Ook is de effectiviteit van afschermapparaten, om negatieve effecten van aardstralen te neutraliseren, in het onderzoek betrokken. Tenslotte is in de literatuur gezocht naar wetenschappelijke aanwijzingen over het fenomeen wichelroede en het bestaan van aardstralen.

Om aardstralen op te sporen zijn verschillende wichelroedelopers, onafhankelijk van elkaar, ingezet bij eenzelfde object. In een aantal gevallen zijn dieren bewust boven wichelroedebanen gezet en ter controle zijn dieren gezet op plekken waar zich niet zulke banen

bevonden. Ook zijn op aanwijzingen van de wichelroedelopers afschermapparaten geplaatst om het negatieve effect van de aardstralen te neutraliseren.

Effect op honingbijen

Bijen, evenals katten en mieren, zouden zich bij voorkeur ophouden boven wichelroedebanen. Bijen zetten dan meer broed aan en halen meer honing. Zwermen strijken het liefst neer op deze banen en bijen vliegen er graag boven, aldus personen die in de aardstralentheorie geloven. Om dat te toetsen liet Ir. Mommers in het voorjaar van 1950 zijn nieuwe bijenpark onderzoeken door de bekende wichelroedeloper P.J. Dovens die gespecialiseerd is in het zoeken naar wateraders. Deze vond banen welke in hoofdzaak in de lengterichting van het terrein liepen. Op een plaats waar twee banen samenkwamen werden tien volken als stand geplaatst. Op een onbestraalde plaats, ongeveer 100 meter verder, kwamen tien gelijkwaardige volken als stand te staan. Alle volken waren gehuisvest in fruitteeltkasten, ontworpen door Dr. Ir. Minderhoud.

In 1950 werd op beide standen een volk moerloos. Een nieuw volk van eigen stand werd ingevoerd. Zo nodig werd ook later een koningin van de eigen groep ingevoerd.

In het gedrag van de volken op beide standen was geen verschil te zien. De honing oogst van de onbestraalde groep was 1 kg groter, maar dat is statistisch van geen betekenis. Door omstandigheden moest volgend jaar een gelijkwaardige stand van tien volken als onbestraalde controlegroep fungeren. In 1951 gedroegen de beide standen zich geheel gelijkwaardig voor wat betreft gemiddelde honingopbrengst, gemiddelde hoeveelheid broed in het voorjaar en gemiddelde hoeveelheid bijen in het voorjaar.

In 1953 werd op verzoek van de werkgroep het terrein door twee bekende beroepswichelroedelopers (de heren C. en G.) nog eens opgenomen. Dat gebeurde twee keer: in januari en in maart. De heren vonden toen geheel verschillende banen, die ook anders liepen dan de heer Dovens in 1950 aanwees. De stand met tien volken boven de wichelroedebaan van Dovens was volgens dhh. C. en G. vrij van straling, evenals de controlestand in 1951 en 1952. Die van 1950 viel voor de helft in een wichelroedebaan van C.. In de betreffende jaren zetten zwermen zich niet bij voorkeur neer boven een baan van Dovens. Ook vlogen de bijen niet bij voorkeur boven die banen.

Conclusies van de werkgroep

Uit de resultaten van al het onderzoek trekt de werkgroep vier conclusies.

1. De aanwijzingen van verschillende wichelroedelopers bij onderzoek van eenzelfde object, vertonen geen overeenstemming. Dit geldt ook voor de aanwijzingen die door eenzelfde wichelroedeloper worden gegeven bij herhaling van het onderzoek, mits hij zich de resultaten van het vorige niet kan herinneren.

2. Er bestond geen verband tussen de aanwijzingen van de wichelroedelopers, zowel gezamenlijk als ieder afzonderlijk, en de bij dieren en planten optredende bezwaren.

3. De afschermapparaten hadden geen invloed op de ontwikkeling, de gezondheidstoestand en de productiviteit van dieren en gewassen. Bezwaren werden er niet door weggenomen of verminderd.

4. De resultaten die geleid hebben tot het vaststellen van de conclusies 1 en 2 zijn in strijd met de aardstraaltheorie van Von Pohl.

Samenvattend komt de werkgroep tot de conclusie dat de beoordeling van de geschiktheid van stallen voor vee en van grond als groeiplaats voor gewassen door wichelroedelopers *geen enkele praktische betekenis* heeft. Hetzelfde geldt voor de beschermende werking van afschermapparaten tegen bezwaren bij dier en gewas. Toch geloven (nog steeds) velen in de werking en de betekenis van de wichelroede.

*Tjeerd Blacquièrre, PPO-Bijen, Hilvarenbeek
Henk van der Scheer, Goes*

Reactie op: PPO-folder 'Varroa bestrijden'

In BIJEN 13(2): 48-49 (2004) wordt door P. Elshout commentaar gegeven op de inhoud van de PPO-folder over varroabestrijding die zomer 2003 uitkwam.

Aangaande het gebruik van Thymovar willen wij een korte reactie geven omdat het geschrevene verwarring kan geven.

In de PPO-folder staat beschreven dat er 1-1½ plaatje gedurende 3-4 weken op de ramen van de bovenste bak gelegd dient te worden. Echter op de gebruiksaanwijzing op het etiket van de verpakking van Thymovar staat dat na het afnemen van de laatste honing dit 1½ plaatje moet zijn; bij een volk op één bak is het gebruik van één plaatje voldoende.

(Op de foto (pagina 9 van de folder) wordt gedemonstreerd hoe Thymovar op de ramen wordt gelegd, met het doel om de wijze van opbrengen aan te geven. Hier had voor de volledigheid een foto met 1½ plaatje getoond dienen te worden.)

Voor een effectieve aanpak van de varroamijt is het van groot belang de juiste dosering aan te houden

omdat anders de bestrijding verkeerd uitpakt.

De behandeling dient na de eerste behandeling wederom gedurende 3-4 weken met 1½ plaatje (nieuw) per volk herhaald te worden.

C. van Heemert, Plantsupport, Grootebroek

Zwerm in schoorsteen

Er zijn wel eens van die momenten dat je iets te fanatiek met je hobby bezig bent. Vorig jaar juni werd ik gevraagd een zwerm te 'scheppen' die in een schoorsteen was neergestreken. Ter plaatse aangekomen viel de schoorsteen een beetje tegen wat de hoogte betreft en ook de aanwezige ladder bleek korter dan was aangekondigd. Toch maar een poging gewaagd en met kieps en plantensproeier de ladder op. Boven aangekomen verklaarde ik mijzelf voor stapelgek. Dik tien meter lager de begane grond en oog in oog met bijen die het schoorsteenpijpe met een diameter van ca 15 cm in- en uitvlogen.

Stel je voor ... Van alles spookte door mijn hoofd. Ik zag de krantenkoppen al voor me. Niet naar beneden kijken hield ik mijzelf voor en begon op goed geluk.

Foto: mw. M. Schillemans

Zwerm en kieps natgesproeid. Voorzichtig met handschoenen aan in de pijp. Het pijpje was slechts twintig cm lang en daarna werd de ruimte veel groter.

Binnenin onder de rand hing de behoorlijk grote zwerm. Handje voor handje de bijen gepakt en in de kieps geschud. Toen ik op een gegeven moment dacht dat ik het meeste wel had, heb ik de kieps een paar meter lager in de dakgoot gezet. Daarna was het afwachten wat er zou gebeuren. De bijen begonnen op de rand van de kieps te stertsel. Een bemoedigend teken. Steeds meer bijen vlogen op de kieps. Het kon niet anders dan dat ik de koningin ook uit de schoorsteen had geschept. Na een half uurtje keerde de rust enigszins terug. De kieps toen verzet naar de begane grond. Weer veel bijen die de kluts kwijt waren, maar hun stertselende zwermgenoten wezen de weg. Tegen de schemering de kieps opgehaald en naar mijn bijenstand gebracht. De volgende ochtend na het invliegen op een tienramer afgeschud.

Een paar weken later haalde de zwerm een volle honingbak lindehoning.

Frank Moens, VBBN subvereniging Baarn